

Kõrgem Kunstikool Pallas
Maaliosakond

Installatsioon „Vaata lähemalt!“
Lõputöö

Erika Aasa
Juhendaja MFA Kaspar Tamsalu

Tartu 2024

SISUKORD

JOONISTE LOETELU	3
SISSEJUHATUS	5
1. SILM.....	7
1.1 Silm kui sümbol	7
1.2 Silma käsitus tuntud kunstnike töödes.....	10
1.3 Silma eripära	13
2. INSTALLATSIOONI LOOMINE	14
2.1 Idee	14
2.2 Installatsiooni kirjeldus	14
2.3 Tegevused	16
2.3.1 Konstruktsiooni leiutamine	16
2.3.2 Munade valmistamine	17
2.3.3 Silma iiriste värvimistehnoloogia väljatöötamine.....	17
2.3.4 Mõttetegevus ja teostus, mida silma sisse vaadates näen.	19
2.3.5 Näitusesaali kujundamine.	21
KOKKUVÕTE	24
SUMMARY	25
KASUTATUD KIRJANDUS	26

JOONISTE LOETELU

- S.1 E.Aasa, maal „Merevaade“, 2023, (Aasa 2024: 4)
- S.2 E.Aasa, linoollõige „Merevaade“, 2022 (Aasa 2024: 4)
- S.3 E.Aasa, eksperimentaalgraafika „Ei taha vaadata I“, 2024 (Aasa 2024: 4)
- S.4... E.Aasa, munatempera ikoonimaal „Südamesilm“ 2023 (Aasa 2024: 4)
- S.5... E.Aasa, eksperimentaalgraafika „Sisekaemus“, 2023 (Aasa 2024: 4)
- S.6... E.Aasa, maal „Kaetud“, akrüül lõuendil, 2023 (Aasa 2024: 4)
- 1.1... Päikesejumal Ra silm, (Aasa 2024: https://freetrsm.xyz/product_details/4102294.html)
- 1.2... E.Aasa, Budha nägu Swoyambhu Mahachaitya templil Kathmandus (Aasa 2024:7)
- 1.3... E.Aasa, Amulett kaitsev silm (Aasa 2024:7)
- 1.4... Hedi Toomik, Dolores Hoffmann vitraažaken Tallinna Jaani kirikus (Aasa 2024:8;lõigatud- <https://www.facebook.com/profile.php?id=100079904896376>)
- 1.5... Rene Magritte, „The false mirror“, Paris, 1929 (Aasa 2024:9 - <https://www.moma.org/collection/works/78938>)
- 1.6... M.C. Escher, „Eye“, 1946 (Aasa 2024:11 - <https://www.escherinhetpaleis.nl/escher-today/eye/?lang=en>)
- 1.7... Ülo Sooster, maal "Silm munas", 1962 (Aasa 2024:11- <https://ajapaik.ee/photo/367838/silm-munas/>)
- 1.8 kaader filmist „Lummatud“, 1945, USA, Directed by Alfred Hitchcock (Aasa 2024:12 - <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-dali-hitchcock-brought-surrealism-hollywood>)
- 1.9... Salvador Dali, “ The Eye“, 1945 (Aasa 2024:12- <https://www.dalipaintings.com/the-eye.jsp>)
- 22.1.. E.Aasa, Näituse idee visand (Aasa 2024:15)
- 231.1 E.Aasa, Seinaäärse plaadi ja postamentide skeem (Aasa 2024:16)
- 231.2 E.Aasa, Silma mudeli sisevalguse katsetus (Aasa 2024:16)
- 232.1 E.Aasa, savilehest poolkera vormimise algus (Aasa 2024:17)
- 232.2..E.Aasa, kahe poolkera ühendamine (Aasa 2024:17)
- 233.1 E.Aasa, Toorele savile värvitud iiris enne põletamist (Aasa 2024:18)
- 233.2 E.Aasa, Toorele savile värvitud iiris peale põletamist (Aasa 2024:18)
- 233.3..E.Aasa, Eelpõletatud munale värvitud iiris enne põletamist (Aasa 2024:18)

- 233.4 E.Aasa, Eelpõletatud munale värvitud iiris peale põletamist (Aasa 2024:18)
- 233.5 E.Aasa, Glasuuridega värvitud iiris, väikesed proovimunad(Aasa 2024:19)
- 233.6 E.Aasa, Glasuuridega värvitud iiris, näitusesaali eksemplarid(Aasa 2024:19)
- 234.1.. E. Aasa visand „Marionett“ (Aasa 2024:19)
- 234.2.. E. Aasa visand „Rusika küljes“ (Aasa 2024:19)
- 234.3 E. Aasa visand „Karje“ (Aasa 2024:19)
- 234.4.. E.Aasa silma august nähtav graafika I (Aasa 2024:21)
- 234.5 E.Aasa silma august nähtav graafika II (Aasa 2024:21)
- 234.6.. E.Aasa silma august nähtav alusmaal I (Aasa 2024:21)
- 234.7 E.Aasa silma august nähtav alusmaal II (Aasa 2024:21)
- 235.1 Martynas Plepys, Yoco Ono installatsioon 'The Learning Garden of Freedom'
(Aasa 2024:21 - <https://www.welcometoama.com/news/experience-yoko-ono-art-exhibition-culture-performance-kaunas2022>)

SISSEJUHATUS

Mind on võlunud silma teema. Silmaga seonduv on põnevalt müstiline, on tekitanud erinevate rahvaste tõdemusi ja rahvapärimusi, on rajanud teed filosoofide mõtisklustele, on andnud ainet sürrealistlikele mõttekujutelmadele ja palju muudki. Silm kui keha, silm kui hingepeegel, silm kui aken maailma, silm kui vaatmine, nägemine, jälgimine. Rahvapärimusest tuntud väljendid „Halva silmaga vatama“, „Pani silma peale“ tekitavad põnevaid mõttevälgatusi.

Silmaga seotud mõtted ja teemad tulid minu loomingusse õppides Pallases kolmandal kursusel. Mulle pakkus kõigepealt lõbu sõnade sisuga mängimine, sellest sündisid minu mõned tööd (joonised S.1-S.3).

Joonis S.1

Joonis S.2

Joonis S.3

Sürrealistlikud mõtisklused teemadel, mis juhtub, kui inimest halva silmaga vaadata, kuidas sellest vabaneda viisid mind uute visandite ja töödeni (joonised S.4-S.6).

Joonis S.4

Joonis S.5.....Joonis S.6

Tekkis tõdemus, et silmaga seonduv on üksjagu põnev, humoorikas ja kujutlusvõimet hoogustav, et sellega pikemalt tegeleda. Seetõttu valisin oma lõputöö teemaks silmaga seotu.

Tundub, et maailmas, kus hetkel elame liigub kõik järjest kiirenevas tempos. Tehnoloogiad arenevad hüppeliste sammudega, digimaailm trügib meie igapäevasesse ellu, muutes virtuaalkeskkonnad tõelisemaks füüsilisest maailmast. Meid jälgitakse, loendatakse, uuritakse, näiliselt küll meie nõusolekul. Oleme pidevalt kellegi vaateväljas samas kaugeneme üksteisest, muutume pealiskaudsemaks ja empaatiat on vähem.

Kõiges otsitakse meelelahutust, põnevust, midagi uut. Olles leidnud midagi huvitavat, küllastutakse sellest kiiresti ja tormatakse edasi värskeid elamusi otsima. Kunstnikul on tänapäeval raske kõita publikut, sest kunst on kujunenud elamusmeelelahutuse osaks.

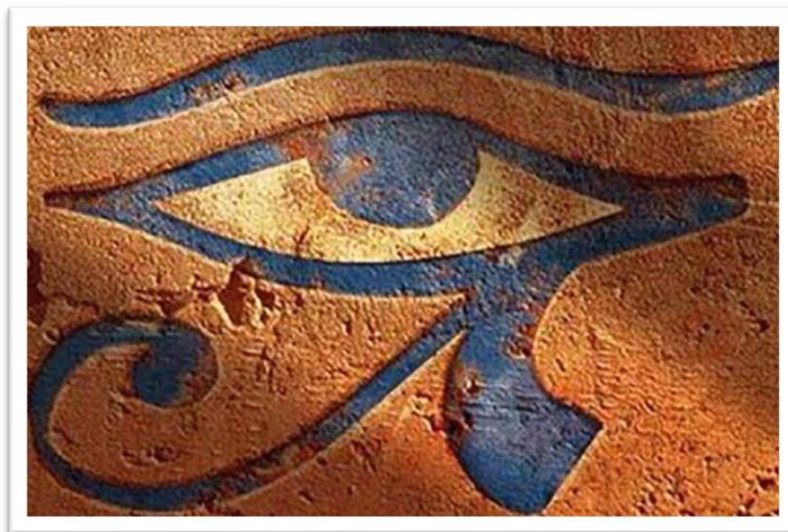
Installatsiooni „Vaata lähemalt!“ loomisel otsin lahendust, kuidas saan kunstipublikus tekitada põnevust samal ajal kutsudes kaasa mõtlema inimlikkuse ja empaatia teemadel. Installatsioonil on mitu kihti, mis annab vaatajele võimaluse sisekaemuseks, kus vaatajast saab vaadatav ja vaadatavast vaataja. Avaneda võib veel mitmeid mõttetasandeid. Kõik sõltub vaatajast, kes näeb maailma läbi oma elukogemuse prisma.

1. SILM

1.1 Silm kui sümbol

Aegade algusest on inimesed püüdnud sümbolite abil edastada informatsiooni, anda edasi oma ideid. Tuhandete aastate jooksul on erinevatele sümbolitele omistatud mitmesuguseid tähendusi. Sümbolid on talletanud endasse nii iidset kui kaasaegsemat inimeste arusaama iseendast, kosmosest, oma tegudest, sellest mille üle uhke olla ja mida austada. Informatsiooni jagamise protsessis, nii inimeste kui ka kultuuride vahel, eelnes sümbol sõnale / Jack Tresidder, *The Hutchinson Dictionary of Symbols*, per.s angl. S.Palko, Moskva Fair- Press 1999/

Silma kui sümbolit on kasutatud läbi aastatuhandete jumalate kõigeteadmise ja -nägemise sümbolina. Muinasegiptuses olid sümbolitega kasutusel Päikesejumal Ra silm (joonis 1.1), sellele omistati jõudu, tugevust ja kaitset andvaid omadusi ja Horose silm, millele omistati taasumise, tervenemise ja jumaliku sekkumise väge. Esmapigul sarnased kujundid, kuid Ra silma sümboliseeris parem silm ja Horose silma vasak silm.

Joonis 1.1

Müstiline „kolmas silm“, mida nimetatakse ka südamesilmaks sümboliseerib hingetarkust ja intuitsiooni. Hinduismis on see seotud jumalanna Šiva vägevuse ja tuleenergiaga, budismis on ta seotud sisekaemusega, islamis on kolmanda silma sümbol seotud üleloomuliku selgetnägemisvõimega.

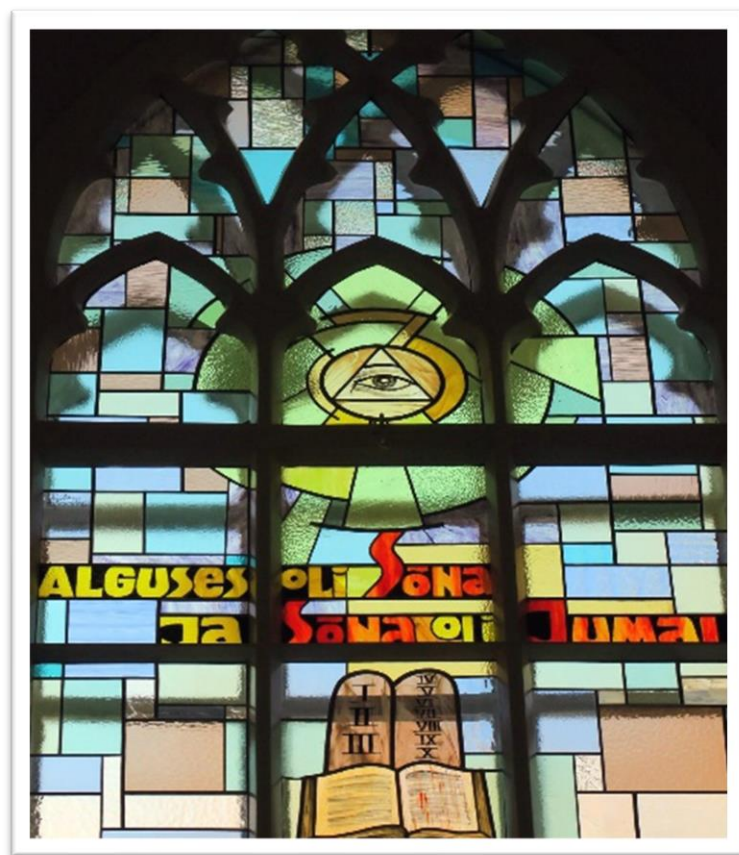
Joonis 1.2

Islami traditsioonidest on tuntud „kolmanda silma“ vastand on nn „paha silm“, mis sümboliseerib kurjust ja hävitavat jõudu. Paha silma eest kaitset pakub islamimimaadestuntud silmakujuline amulett (joonis 1.3), mis riputatakse erinevatesse kohtadesse paha silma mõju tagasipeegeldamiseks.

Joonis 1.3

Ka kristlased kasutasid silma sümbolit. Kolmainu Jumala märk kirikus on kolmnurk, mille abil kujutatakse Isa, Poja ja Püha Vaimu terviklikku kooskõla (joonis 1.4). Tava nõnda Jumalat tutvustada levis 5. sajandil pKr. 15. sajandist on teada kolmnurga kasutamist nimbusena. Hiljem kujutati kolmainu Jumalat kas kolme näo ja ühe kehaga inimesena või kolme isikuna, kuid selguse huvides keelati see 17.-18. sajandil paavstide poolt ära. Sealt alates hakkas populaarsust koguma võrdkõlgse kolmnurga kujutis. Barokiajal lisati kolmnurga sisse Jumala silm ning ümber kiirtepärg Jumala auhiilguse ja sära väljendamiseks. Silm märgib, et Jumal näeb kõike, teab kõike ja asub kõikjal.

Joonis 1.4

Silm on inimese tähtis elund, mis loob ühenduse ümbritseva maailmaga. Nägemismeele kadumine tekitab meis suure tühimiku, see on ka üks põhjustest, miks silm inimesele nii oluline on. Selle tõttu on pea kõik usundid kasutanud silma oma sümbolikas. Esimesed silma ehituse ja nägemisõpetused seoti ka hingelisusega. Omamoodi põnevat ja inspireerivat lugemist leiab allegooriliselt silmast ja nägemisest kõnelevas käsikirjas „Codex manuscriptus nr3“, mida on põhjalikult lahanud Meelis Friedenthal oma doktoritöös „Tallinna Linnaarhiivi Tractatus moralis de oculo“.

1.2 Silma käsitus tuntud kunstnike töodes

Silma ja nägemisega seonduvad teemad on köitnud erinevaid kunstnikke. Silmi seostatakse sageli fookuse, tõe, selguse, valguse, nägemise, ettekuulutuste, teadlikkuse ja vaatlusega – seega on need täiuslikud sümbolid kunstnikele, kes püüavad esile kutsuda kujutluspile, mis tõstavad need mõisted teadvusesse.

René Magritte „The False Mirror“ Paris 1929 (joonis 1.5). The False Mirroriga pani Magritte püsti mõistatuse vaatluse kohta. Lõuendit täidab tohutu silm, selle iiris on puudersiniste pilvedega

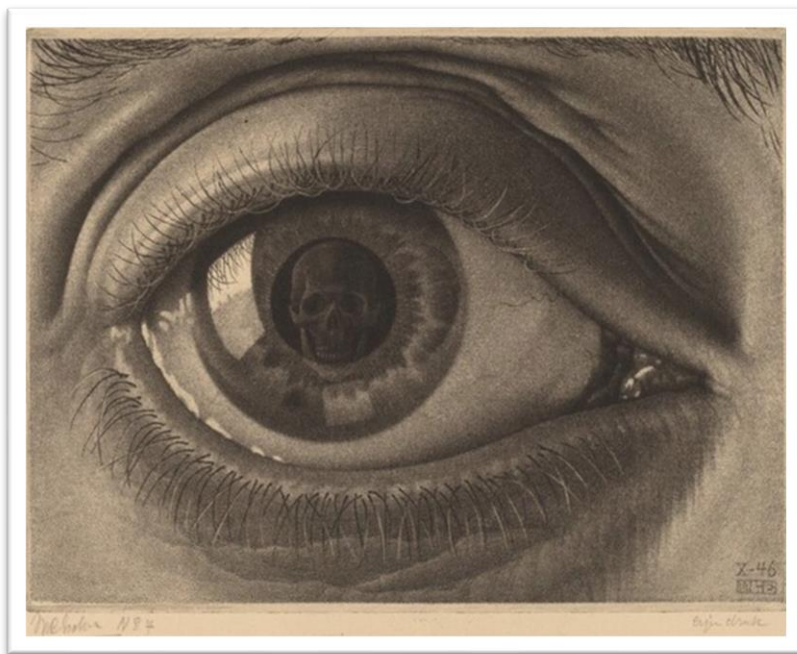

Joonis 1.5

taevas, pupill süsimusta täpp. Silm vaatab vaatajat, samal ajal, kui vaataja vaatab nii silma kui läbi silma, nagu läbi akna, muutudes nii vaatlejaks kui ka vaadeldavaks.

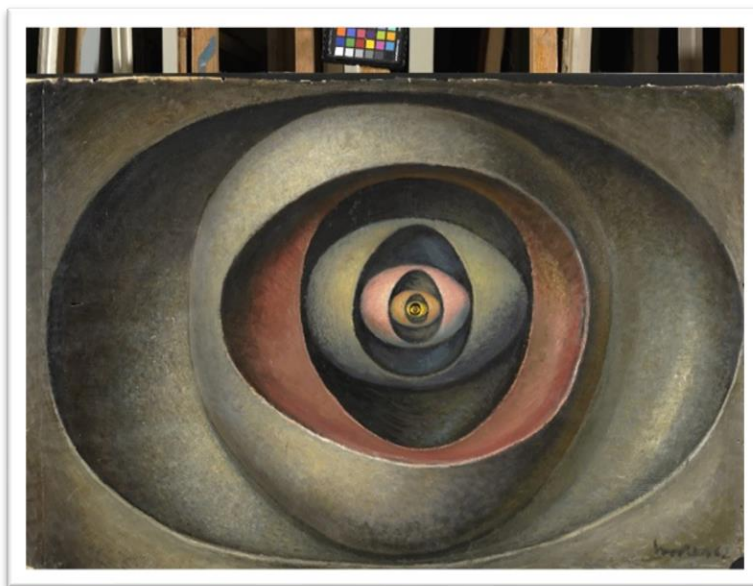
M.C. Escher teos „Eye“ 1946 (joonis 1.6). Escheri joonistas enda silma uurides seda läbi kumera raseerimispeegli, mis suurendas silma oluliselt. Vaataja pilk kohtub surma pilguga. Vahetult pärast selle teose loomist, oktoobris 1946, kirjutas Escher teises kirjas Gravesandele: „Kuna vaataja näeb end alati selles silmas, millesse ta vaatab, otsustasin näidata selles peegelduvat pealuud. Sest me kõik oleme sunnitud vaatama Surma poole, tahame me seda või mitte. Või vaatab surm meile otsa.“ / Erik Kersten, „Eye“, 26.10.2019 /. Escher eksperimenteeris oma loomingus ruumi struktuuri teemaga. Tal õnnestus oma töödes ühele pildile kokku sulatada mitu maailma, mis tegelikkuses ei saanud kunagi olla samal ajal samas kohas, samas vaatajale tundub nähtav väga loogiline. Loomeprotsessis kasutas Escher

sfäärilist peeglit. Ka silm on omamoodi sfääriline peegel ning annab kunstnikule võimaluse sukelduda põnevasse fantaasiamaailma.

Joonis 1.6

Ülo Sooster, teos "Silm munas" 1962 (joonis 1.7). Maal kujutab abstraktset munakujulist objekti, milles olevast avast paistab lõputu arv üksteise sees asuvaid sarnaseid objekte. Teos on valminud pärast seda, kui kunstnik vabanes 7 aastat kestnud kinnipidamisest sunnitöölaagris ja oli asunud elama Moskvasse.

Joonis 1.7

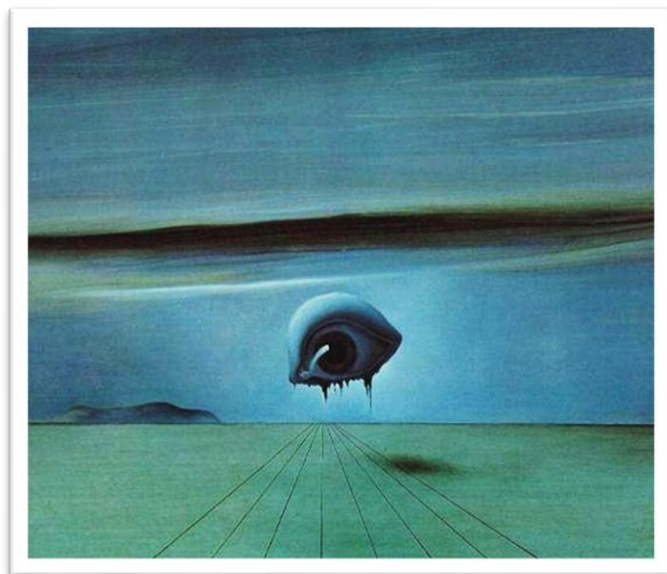
Silma sümbol on paelunud ka kinokunstnikke. Hispaania filmitegija Luis Buñuel, keda peetakse sürrealistliku kino isaks, film *Un Chien Andalou* (1929) oli esimene film, kus silm tähelepanuväärselt kinolinale tuli. *Un Chien Andalou* on põhiteos sürrealistliku kino žanris. Habemeajamisnoaga lahti lõigatav silmamuna söövib mällu kõigile, kes seda filmi vaadanud on.

1945.aastal valmis Alfred Hitchcocki psühholoogiline põnevik „*Spellbound*“, kus näeme rohkest silma sümboolset kasutamist (joonis 1.8).

Joonis 1.8

Salvador Dalí tegi selle filmi tarvis teose „*The Eye*“ (joonis 1.9). Silm on üks maal maaliseeriast, mille Dalí tegi filmi *Spellbound* unenägede kirjeldamiseks.

Joonis 1.9

Maal kujutab ühte unistust, mida psühhiaater (filmis Ingrid Bergman) oma patsientide jaoks analüüsis. Siin ei ole mingit optilist trikitamist. Lihtsalt klaasjas nuttev silm, mis ripub taeva kohal õhus nagu sinikas.

1.3 Silma eripära

Silm on suhtlemisel tugev kommunikatsioonivahend. Silma vaatamine, silmside on vestluse ajal oluline, sest suudame silmadest välja lugeda nii palju erinevat informatsiooni. Oskame silma vaadates tajuda ja eristada erinevaid emotsioone: väsimust, armunud olekut, hirmu, elukogemust ja seda ilma kulmu ja muu lihaskonna abita. Visuaalselt on väga hästi seda nädanud Marina Abramovitch oma 2010 aasta performances „The Artist is Present“, kus kunstnik istus liikumatult laua taga 736 tundi ja New Yorgi moodsa kunsti muuseumi (MoMa) külastajad vaheldumisi tema vastas. Toimus informatsiooni vahetamine silmside vahendusel.

Tavaliselt on silm näo osa. Me oskame lihtsalt lugeda näo miimikast inimese emotsioone. Silma kaudu saab emotsioone edasi anda kulmude ja silmalugude asendi abil. Inimesed on õppinud, et kindlale kulmude ja silmalaugude asetusele vastab teatud emotsioon. Oskame lihtsalt eristada üllatust, rõõmu jms.

Silmamunal on ainus emotsiooni väljendamise viis silma pupilli suuruse muutumine. Pupilli suurenemine ja vähenemine teatud emotsioonide ja aistingute tagajärjel annab küll aimu mingitest üleelamistest, kuid me ei oska eristada, kas tegu on valuaistingu või ebameeldivuse väljendamisega, sest mõlemal juhul toimub pupilli ahenemine. Tõeliste tunnete edastamiseks on vaja kulme ja silmaümbrust. Isegi koertel on evolutsiooni käigus väljaarenenud kulmulihased, et oma peremeest tõhusamalt manipuleerida saaks.

Minu lõputöö üks väljakutsetest oli, kuidas saan silmamuna kaudu emotsioone edasi anda.

2. INSTALLATSIOONI LOOMINE

2.1 Idee

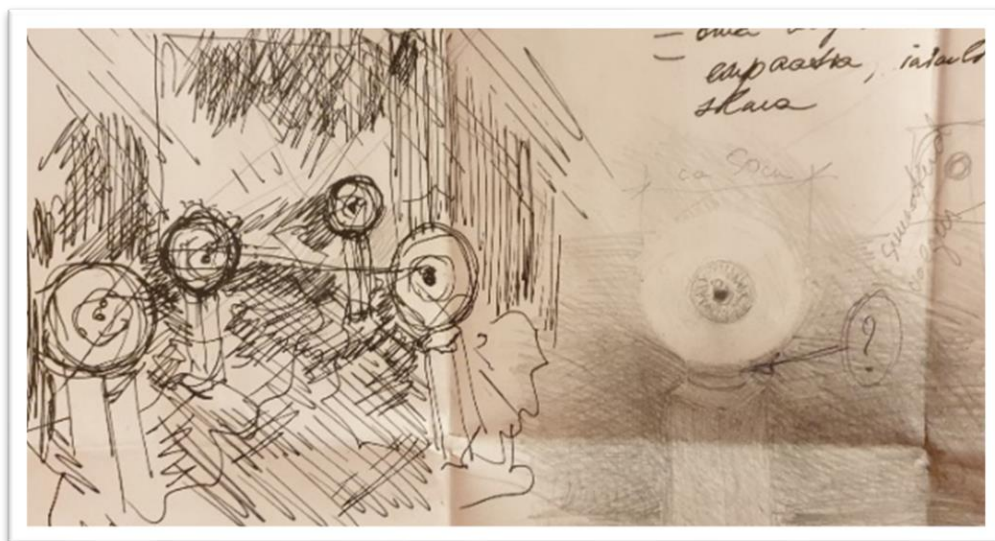
Tänapäeva kiirenevas tarbimisühiskonnas otsitakse kõiges meelelahutust ja põnevust. Olles leidnud midagi huvitavat, küllastutakse sellest ruttu ja tormatakse edasi värskeid elamusi otsima. Kunstnikul on raske kõita publikut, sest kunst on kujunenud elamusmeelelahutuse osaks. Installatsiooni loomisel otsisin lahendust, kuidas saan kunstipublikus tekitada põnevust samal ajal kutsuda kaasa mõtlema inimlikkuse ja empaatia teemadel.

Tehnika- ja digimaailma pealetungimisel asendavad suhtlusvõrgustikud silmast silma suhtlemise. Inimesed kaugenevad üksteisest, füüsiline maailm taandub ja asendub virtuaalmaailmaga, milles toimimise reeglid ei pruugi füüsilise maailma tavadega klappida. Kaob piir päris- ja mängumaailma vahel, mis toob lisaprobleeme inimsuhetesse. Selles kõrgtehnoloogilises tohuvabohus jääb ligimene tihtilugu märkamatuks. Oma installatsiooniga püüan tähelepanu tõmmata ka sellele probleemile. Võiksime rohkem pühenduda ja aega võtta omavahel suheldes. Silmast silma suhtlemisel, omavahelistes kõnelustes, õpime paremini üksteisest aru saama muutes maailma meie ümber inimlikumaks ja rahulikumaks.

Installatsioonil on mitu kihti. Ta annab vaatajale võimaluse sisekaemuseks, mida vaataja tunneb astudes tema poole suunatud silmamunadega täidetud ruumi. Vaatajast saab vaadatav ja vaadatavast vaataja. Teine kiht avaneb, kui vaataja kiikab silmamuna sisse. Avaneda võib veel mitmeid mõttetasandeid. Kõik sõltub vaatajast, sest me näeme maailma läbi oma elukogemuse prisma. Oma tööga tahan pöörata tähelepanu sellele, et see, mida me esmapilgul tajume või näeme, ei pruugi olla tõene. Aega võttes, lähemalt vaadates ja pühendudes jõuab arusaamani.

2.2 Installatsiooni kirjeldus

Külastaja siseneb pimendatud ruumi, milles „hõljuvad“ suured, (lähimõõt ca 27 cm) silmamunad, mille silmaterad on suunatud ruumi sisenejale (joonis 22.1). Seintest upitavad välja ca 31cm lähimõõduga silmapoolkerad. Osade silmaterade pupillist helendab valgus. Lähemalt vaadates on näha, et valgus tuleb silmamuna sees olevast august. Loodan, et inimliku uudishimu ajal, vaatab külastaja august sisse.

Joonis 22.1

Minu ambitsiooniks installatsiooni loomisel oli tekitada vaatajas tunne, et teda jälgivad paljud silmad ja ärgitada vaatajat mõtlema, kas teda tõesti jälgitakse ja hinnatakse kohe, kui ta astub uude võõraste ruumi. Vaataja võib tunda end ebamugavalt või lausa rünnatuna. Tavaliselt sellises olukorras tekkivad emotsioonid on kas põgenemis- või ründamissoov.

Loodan, et selles ruumis jääb peale inimlik uudishimu ja tekib soov silmamuna sisse vaadata. See muudab esialgse pingestatunud olukorra teiseks. Mis mõtted tekivad vaatajas nähes silma sees olevat kujutist?

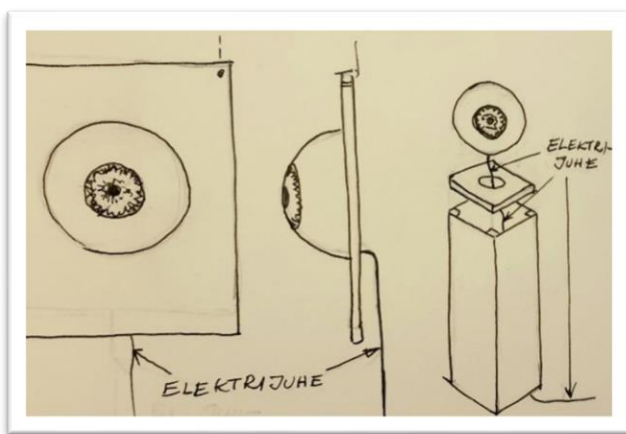
Meie poole suunatud silmadega ruumi sisenedes võime arvata, et olema maailmanabad ja kõik jälgivad ainult meid, kuid tegelikkuses tegeleb igaüks oma siseasjadega, murede ja rõõmudega, mis on esmapilgul varjatud. Olukorrast „kõik vaatavad mind“ tekib olukord „kõik vaatavad läbi oma sisemuse“ ehk läbi oma kogemuste prisma.

Aja „maha võtmine“ ja pühendumine aitavad märgata ligimest ja säilitada inimlikkust. Seda püüab installatsioon „Vaata lähemalt!“ vaatajani tuua.

2.3 Tegevused

2.3.1 Konstruktsiooni leiutamine

Installatsiooni jaoks kavatsesin valmistada keraamilised silmamunad. Oma vaimusilmas nägin kogu ruumi ulatuses erineval kõrgusel asuvaid silmamunasid. Väljakutse oli leida lahendus, kus kogu muna konstruktsioon- keraamiline muna, sisevalgusti, elektriiühendus ja kandetarind mõjuksid ruumis hästi. Ma ei tahnud, et elektrijuhtmed installatsioonis näha jäävad, pilku pidid püüdma ainult silmamunad. Vahepeal kaalusin mõtet paigutada silmamunad seinale, see oleks lihtsustanud kogu konstruktsiooni, kuid oleks muutnud ruumi taju. Terve ruumi ulatuses rippuvad silmamunad tundusid mulle põnevamad. Otsustasin paigutada keraamilised täiskerad läbimõõdus ca 27cm postamendile, mille sees jookseb elektrikaabel muna sisemusest põrandani. Muna kinnitan postamendi pealsele plaadile liimiga ja plaadi omakorda postamendi külge kruvidega. Selline lahendus annab võimaluse antud installatsiooni lihtsalt üles panna ja maha võtta ka teistes näitusesaalides. Poolkerad läbimõõdus ca 31cm otsustasin kinnitada plaatidele, nii saan silmamuast tuleva elektrijuhtme suunata otse läbi plaadi ja juhe jääb varju (joonis 231.1). Plaadid saan riputada näitusesaali seinte äärde. Postamendid ja plaadid lasin oma konstruktsiooni järgi kohalikul puusepal valmistada

Joonis 231.1.....Joonis 231.2

Silma sisemusse tuli leida valgusti, mis valgustaks muna sees olevat kujundit ja annaks piisava helenduse läbi ava väljapoole (joonis 231.2). Mõte oli silmast tuleva helgiga kutsuda vaataja avast sisse piiluma. Valgusti valimisel pidin leidma sobiva valgustugevuse ja õige suurusega lambi. Esimesel katsemunal proovisin pealambi led valgust ja jõulutulede lede,

mõlemad olid piisavad kera seest tuleva valguse tekitamiseks ja kera sisemuse valgustamiseks. Lõpliku valguslahenduse ja installatsiooni üles panemise elektritöö tellisin elektrikult, sest ise vastavaid oskusi ei oma.

2.3.2 Munade valmistamine

Suured silmamunad plaanisin valmistada keraamikast, sest selle materjali käsitlemises on mul mitmeaastane kogemus ja keraamikastudio käepärast. Otsustasin kasutada kipsvorme ja savilehest vormimise tehnikat. (joonis 232.1, 232.2). Suurte vormide valmistamisel käitub materjal veidi erinevalt väiksemate vormidega võrreldes. Kuivamisel võivad tekkida ootamatud praod ja suurte pindade glasuurimisel võib glasuur ettearvamatult voolata. Töö protsessis pidin need probleemid lahendama.

Joonis 232.1.....Joonis 232.2

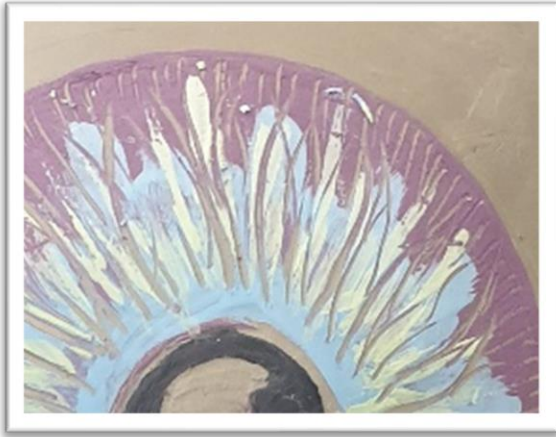
2.3.3 Silma iiriste värvimistehnoloogia väljatöötamine

Keraamikas on väga palju erinevaid tehnikaid. Võimalusi silmamuna iirise värvimiseks oli mitmeid: kas maalida alusvärvidega toorele savile, maalida alusvärvidga eelpõletatud savile, maalida glasuuridega eelpõletatud savile. Viimane variant tundus keraja vormi puhul riskantne, sest maalilise tulemuse saavutamiseks, peab glasuuri kiht piisavalt paks olema ja paksult kaetud glasuur kipub voolama aga iiris peab olema konkreetse kujuga.

Iirise värvimise tehnoloogia proovimisel tegin kõigepealt kaks katset pigmendipõhiste alusvärvidega (e angobidega). Esimesena proovisin toorele savile angobidega maalida (joonised 233.1, 233.2) ja teiseks maalisin alusvärvidega eelküpsutatud savile (joonised

233.3, 233.4). Mõlemal juhul katsin pinna ka läbipaistva glasuuriga, sest angoobi pind jääb muidu matt.

Esimene variant oli esmapilgul paljulubav, kuid tulemus peale põletust vilets.

Joonis 233.1

Joonis 233.2

Põhjuseks oli liiga tumedate pigmentidega töötamine, nad „sõid“ heledad värvivid välja. Parema tulemuse andis eelpõletatud savile angoobidega maalimine. Kasutasin samu pigmente ja vahetult aga tulemus oli soovitud lähemal.

Joonis 233.3

Joonis 233.4

Tegin proovimunad ka ainult glasuuridega katmisega ja see variant osutus parimaks (joonis 233.5) Pidin lihtsalt arvestama mõningate iseärasustega, mida keraja vormi katmine glasuuriga endaga kaasa toob. Nimelt glasuur kipub voolama, ennetasin seda piirdevaha kasutamise ja õiges asendis põletamisega.

Lõpptulemusel kasutasin miksitud tehnikat, kus lisaks keraamika glasuuridele kasutasin parema lõpptulemuse saamiseks, keraamikale mõeldud maalimise värve (joonis 233.6).

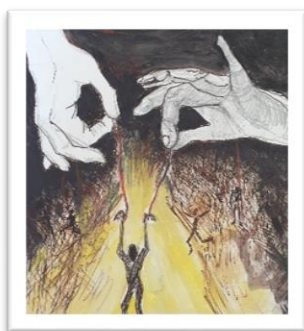

Joonis 233.5.....Joonis 233.6

2.3.4 Mõttetegevus ja teostus, mida silma sisse vaadates näen.

Silma sisse tuleva sõnumi osa oli minu jaoks lõputöö kõige suurem väljakutse. Tahtsin silma sisse paigutada kujundi, mis tekitaks vaatajas mingi emotsiooni. Inimesed on erinevad ja näevad ümbritsevat oma vaatepunktist, mida mõjutab elus varem kogetu või see, mis vaatajale hetkel oluline on. Inimene on enesekeskne ja talle lähevad korda või tekitavad tundeid need visuaalid, mis tema endaga mingil moel seostuvad.

Kui alustasin mõtete visandmisega, avastasin, et olen üsna tumedas meeleolus. Paberile tekkisid ajupesud, sõja, manipuleerimise ja hullumisega seotud kritseldused. Ilmselt olid need seotud praegu maailmas valitseva pingestatud olukorraga ja minu enda elu tiheda, kiire ja koormava tempoga.(joonised 234.1-234.3)

Joonis 234.1

Joonis 234.2

Joonis 234.3

Püüdsin teadlikult tekitada positiivseid kujundeid, kuid pähe tulid vaid klišeelikud pildikesed. Selgelt vajasin abi mõttetööga. Hakkasin rääkima oma sugulaste, sõpradega oma lõputöö teemadel ja uurisin neilt, kuidas nemad positiivseid emotsioone tunnevad ja näevad. Sealt sain oma mõtetele laiendust.

Silma sisese kujunduse tekitamise meediumi osas oli mul ka erinevaid mõttekaalutlusi. Pallases sai proovida erinevaid tehnikaid ja viimasel õppeaastal puutusin kokku munatempa ikoonimaaliga kui ka eksperimentaalgraafika õppeaines tetrapaki kõrgtrükitehnikaga. Olin juba peas kavandamas oma silmainstallatsiooni, kaaludes seda ka lõputööna teostada. Munatempa krunditud puuplaadile maalides tekkis mõte, et peaks proovima sama tehnikat eelpõletatud krunditud keraamikale. Enne seda pidin läbi mõtlema kera konstruktsiooni, et kujutise kera sisse saaksin paigutada. Paraku praktikas mõte kahest kokkupandavast poolkerast ei toiminud. Käsitööna valmivaid silma poolkerasid ei saanud nii täpseks, et nad omavahel ühilduksid. Pidin mõtlema teise konstruktsiooni ja munatempa katsetused savil jätsin ka tulevikku.

Olin vaimustunud ka tetrapaki trüki tehnikast ja järgmine plaan oli silma sisekujundus valmistada just selles tehnikas. Mulle meeldis, kuidas selles tehnikas sai lihtsalt ruumilisuse ja sügavuse muljet tekitada. Olin selleks ajaks välja mõelnud silmamuna konstruktsiooni ja kujutis pidi olema teostatud elastsele, painduvale kuid vormi hoidvale materjalile, tugevam paber sobis selleks päris hästi. Tegin proovitömmised laste kaardipressiga, mis ei andnud väga head lõpptulemust, sest surve polnud piisavalt tugev, kuid sain esialgse proovitulemuse kätte.

Parraleelselt trükitehnikate katsetustega proovisin ka maalida. Maalimise jätsin esialgu kõrvale just kujutise väiksuse tõttu, kuid visandades ja katsetades graafikaga jõudsin lõpuks järeldusele, et antud hetkel parima tulemuse saan siiski maalides. Pisikesest august kujutist piiludes „töötas“ maalitud kujutis silmasõbralikumalt.(joonised 234.4-234.7)

Lõpuks kujundas kuus visuaali, mis loodetavasti kutsuvad esile vaatajas mingi emotsiooni. Lõplikku lahendust näeb näitusesaalis.

Joonis 234.4

Joonis 234.5

Joonis 234.6

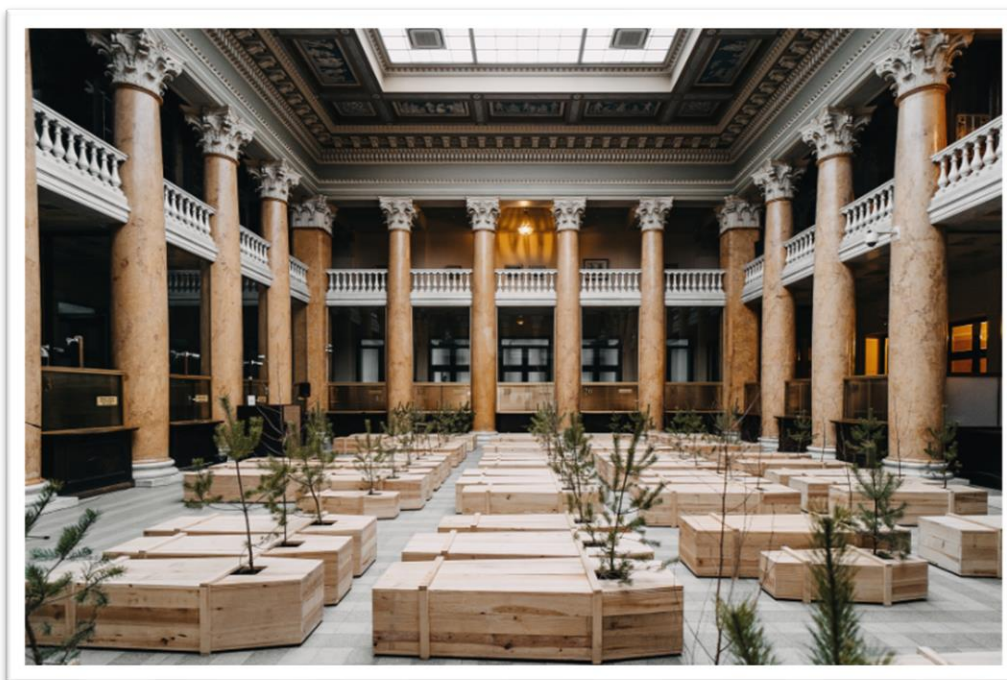
Joonis 234.7

2.3.5 Näitusesaali kujundamine.

Minule meeldivad kunsteosed, mis haaravad meie mitmed meeled kunstitöö avastamise protsessi. Näiteks Kumus 2022. aastal toimunud Jeremy Shaw videoinstallatsioonide näitus “Phase Shifting Index” . Juba esimesest silmapilgust peale haaras ruum mind endasse. Sattusin pimedasse, rütmilisi helisid täis ruumi, mida valgustasid mitmed hiigelekraanid, millel jooksid filmid erinevate inimeste erinevatest liikumistest. Jäin tardunult paigale lastes rütmidel ja liikumistel enda ümber metafüüsilise maailma ehitada. See oli kummaline kompott värvide, vormide, helide ja rütmide mängust.

Kaunases kogesin põnevaid aistinguid Takao Iijima /Ay-O/ teost „Black Hole“ avastades. Kunstiteos koosnes täiesti pimedast ilma helita ruumist, milles liikumist toetas ainult seina ääres olev käsipuu. Huvitav oli tajuda, kuidas reageerivad ja kohanevad meeled täielikus pimeduses, kuidas ruumitunnetus muutub hoopis teiseks.

Üllatavat ja tugevat reaktsiooni kogesin vaadates Kaunases Yoko Ono installatsiooni „The Learning Garden of Freedom“ (joonis 235.1). Uhke ampiiri stiilis pangahoone saali põrand oli kaetud erinevas suuruses kirstudega, millest kasvasid välja puud, saal oli täis metsalinnulaulu.

Joonis 235.1

Sellised, kõiki meeli kaasahaaravad kunstitööd, meeldivad mulle väga ja tahan oma kunstnikutöös neid ka ise luua.

Oma installatsiooni ruumi kavandamisel kasutasin nii väikest maketti kui ka visualiseerimist ja katsetamist valmisolevate munade, postamentide ja mõõdulindiga. Nende katsete tulemusena jõudsin järeldusele, et minu installatsiooni näitusesaal võiks olla vähemalt 4x4 meetri suurune, et munade vahel saaks rahulikult liikuda. Lagi võiks olla vähemalt 2.5m, et ei tekiks surutise tunnet. Seinad ja põrand on musta värvi, põrandale soovitatavalt must vaipkate, et varjata põrandal olevaid juhtmeid. Valgustiteks ainult kohtvalgustid, et säiliks hämar ruum, siis pääseb silmamunadest väljuv valgus paremini esile.

Ruumis kostva heli osas kaalusin mitme variandi vahel. Üks neis oli metronoomi või kella tiksumine, mis sümboliseeriks aja kadumist: „tiks“ ja hetk on läinud - kas oli aega seda kadunud hetke märgata, tunnetada, nautida? Üks variant oli lasta ruumi helisma erinevaid inimtegevusega seotud taustahelid: laste mängu- ja naeruhõiked, peretüli müra, metsalinnulaulu, saeketi käivitamist jne. , need helid toetaksid silmamuna sees olevaid kujundusi. Lõpuks jäin variandi juurde, kus ruumis kostab erinevate inimeste läbisegi sosistamist: „Miks ta vaatab mind“, „Kas ta vaatab mind“, Ta vaatab mind!“, „Kas ma

meeldin talle?“ „Kas ta ründab mind?“ „Mis ta must tahab?“ jne. See heli tundus kõige paremini toetavat minu installatsioonist tekkivat esimest emotsiooni.

Installatsioon koosneb:

- kolmest musta värvi postamendile asetatud munast läbimõõduga ca 27cm, mille sees on valguslahendus
- kolmest musta värvi plaadile kinnitatud valguslahendusega poolkerast/munast läbimõõduga ca 30cm, mis riputatakse seina äärde
- lakke riputatavatest silmamunadest läbimõõduga ca 27cm ja 10cm

Täpne silmamunade paigutus ruumis sõltub konkreetse ruumi eripärast.

KOKKUVÕTE

Minu lõputöö eesmärgiks oli luua kunstiteos, mis eristuks ja tõmbaks tähelepanu samas kutsuks kaasa mõtlema inimlikkuse ja empaatia teemadel. Eesmärgi saavutamiseks otsustasin kasutada silma kujundit, sest viimase aasta jooksul on silm ja silmaga seonduv minu loomingut tiivustanud. Silm on inimesele nii tähtis ümbritseva maailma tajumise elund. Sümbolina on silm tugev märk, mida on kasutanud läbi sajandite pea kõik usundid oma lugude interpreteerimisel.

Lõputöö kirjalikus osas seletan, miks mulle silm kujundina meeldib. Uurin, mida ja kuidas on teised kunstnikud läbi silma püüdnud väljendada ja kirjeldan installatsiooni loomise protsessi.

Lõputöö praktiline osa on installatsiooni „Vaata lähemalt!“ loomine. Loomise protsessi käigus tegelen töö mitmeta detailide kavandamise ja ehitamisega, et lõpuks nendest ühtne tervik luua. Installatsioonil on mitu kihti, mis annab vaatajale võimaluse sisekaemuseks, kus vaatajast saab vaadatav ja vaadatavast vaataja. Avaneda võib veel mitmeid mõttetasandeid, sest kõik sõltub vaatajast, kes näeb maailma läbi oma elukogemuse prisma.

Teose lõplikku versiooni on võimalik näha käesoleva aasta Tartu Kunstikool Pallase lõputööde näitusel galeriis Pallas.

SUMMARY

For my thesis, I created the installation titled "Do You Even See Me?".

In today's technologically driven and digitalised world, communication often takes place through social media, leaving little time for direct, face-to-face interactions. This shift has contributed to an increase in self-centred behaviour and a distancing from genuine interpersonal connections. Through my work, I aim to highlight this phenomenon and encourage reflection on the importance of empathy. Face-to-face communication fosters deeper understanding of each other and contributes to a more humane and peaceful society.

Another critical issue my work addresses is how an artist can capture and hold the audience's attention in an age where art must compete within the realm of experiential entertainment. It is no longer sufficient to merely create beautiful works; an artist must engage and resonate with the audience to thrive.

Over the last year, I have been fascinated by the eye as both an image and a symbol, and I enjoy exploring the surreal themes it can evoke. My installation centres around the form of the eye. I constructed a darkened room filled with large, eye-like shapes. Some of these "eyeballs" allow viewers to peer inside them. My ambition by setting up the installation this way was to induce in the viewer sensation of being watched by numerous eyes, pushing viewers to wonder whether they really are being observed and judged at every turn, as we often feel when entering a new, unfamiliar space. The installation is designed to provoke reflection on themes of humanity and empathy. It offers multiple layers of interpretation, allowing for introspection where the viewer becomes the observed and vice versa. The deeper meanings and insights derived from the installation largely depend on the viewers' personal life experiences.

In the written portion of my thesis, I delve into why the shape of the eye continues to captivate people and how it has been represented in the works of renowned artists. I also provide a detailed explanation of the concept behind my installation and describe the creation process in depth.

The finished artwork is on display at Gallery Pallas, as part of this year's graduation exhibition of Pallas University of Applied Sciences.

KASUTATUD KIRJANDUS

Carrie Arnold ‘Puppy dog eyes’ evolved so dogs could communicate with us“, 17.06.2019
National Geographic
[https://www.nationalgeographic.com/animals/article/dogs-eyebrows-humans-communication#:~:text=Centuries%20of%20domestication%20have%20radically,See%20dog%20Devolution%20pictures.\)](https://www.nationalgeographic.com/animals/article/dogs-eyebrows-humans-communication#:~:text=Centuries%20of%20domestication%20have%20radically,See%20dog%20Devolution%20pictures.))

EELK Kõpu Peetri kogudus

https://www.facebook.com/kopupeetri/photos/a.260024800763042/766894650076052/?type=3&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22O%22%7D&locale=de_DE&paipv=0&eav=AfbSwqRKQJkjA4VL_VCuLzrU9Vx_fTbvyUB3iBHveVWlfbYbxg9L-yfBUfjTrIo4oPM&rdr

Erik Kersten, Eye, <https://www.escherinhetpaleis.nl/escher-today/eye/?lang=en> (26.10.2019)

Jaanus Nõgisto Sürrealism Eesti kunstis 1991

<https://arhiiv.err.ee/guid/201005110103589010010002081001517C41A040000005020B00000D0F024241>

Jaan Tammsalu „Meie ei peagi. Piisab jumalast“,

https://www.facebook.com/496707030477104/photos/a.498363643644776/1980585708755888/?type=3&paipv=0&eav=AfZqhwM2dFlHG5mfSWkMh4Xqv-39psnR6TQ5dDG1CUjFoUDugLp8clVwMGUR12RT_pw&rdr

Jack Tresidder, The Hutchinson Dictionary of Symbols, per.s angl. S.Palko, Moskva Fair-Press 1999

Margaret Carrigan, „When Salvador Dali and Alfred Hitchcock brought surrealism to Holliwood, July 13, 2017, 12.29 AM

<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-dali-hitchcock-brought-surrealism-hollywood>

Marina Abramović, "The Artist Is Present", Mar 14–May 31, 2010 MoMA

<https://www.moma.org/calendar/exhibitions/964>

Marina & Ulay @ MoMA (The Artist is Present)

<https://www.youtube.com/watch?v=xlf68X2qEpM>

Meelis Friedenthal (2008). „Tallinna Linnaarhiivi Tractatus moralis de oculo“. TÜ usuteaduskond. Tartu (doktoritöö)

René Magritte, The False Mirror, Paris 1929

<https://www.moma.org/collection/works/78938>